

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput III. Ex Concilio (a) Toletano.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

In presenti canone tantum referuntur diversi casus, in quibus parentes possunt retrahere filios à religioso, aut clericali statu, vota eorum relaxando. Sed antequam eos suo ordine recensamus, sciendum est, vota monastici, vel ecclesiastici status à filiis impuberibus emissa, à parentibus irritari posse, *cap. puella 20. quest. 2. cap. mulier 32. quest. 2. Concil. Tolet. 10. can. 6. D. Thomas 2. 2. quest. 88. artic. 8. & 9.* quod & lege veteri cautum fuisse constat *ex cap. 3. Numer. ibi: Si quis virorum voto Domino voverit, aut se constrinxerit juramento, non faciat irritum verbum suum, sed omne quod promisit, implebit. Mulier, si quippiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit pater votum, quo pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, voti rea erit; quicquid pollicita est, & juravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixit pater, & vota ejus, & juramenta irrita erunt, nec obnoxia tenebuntur sponsioni, eo quod contradixerit pater.* Ubi rectè Abulensis *quest. 2. 14. & 17.* notat, quod licet sacer textus agat de filiis femininis, etiam de masculis est exaudiendus. Probat Petrus Herodius *in tract. de patrio jure. Hallierius de sacris elect. cap. 7. art. 2. §. 2. per tot.* Nec interest, an filii doli capaces sint, nec ne, ut probat ipse Hallierius. Nec in hac parte exæquatur votum sponsalibus, quæ revocari non possunt, si contrahentes doli capaces sint: quia præterquam quod in ipso canone, in quo impuberes ab sponsalibus arcentur, excipitur casus, nisi malitia suppleat ætatem, *cap. de illis, cap. final. de despons. impub.* sunt præterea graves, nec contemnendæ rationes, quæ sponsalium & votorum disparem esse rationem ostendunt; siquidem in sponsalibus contrahendis plures interesse solent, quibus contrahentium ingenia, animus, prudentia nota esse possunt, & qui de his testificari possunt. At verò vota privatim apud unumquemque concipi, & emitti solent, nemine teste, aut conscio; qui si ad obligationem voti tunc temporis subeundam ob rationis defectum ineptus est, multò magis ad ingenii sui vires & firmitatem examinandam eodem tempore ineptus erit, ut considerant, & docent post D. Thomam *2. 2. cap. 88. art. 8.* Glossa *in cap. ad nostram, hoc rit.* Panormitanus *in cap. postulasti, infra. Sylvester verbo Religio, quest. 11.* Hallierius *dist. §. 2. num. 11.* An verò parentum consensus omnino necessarius sit ad professionem monasticam emittendam, seu ordinationem suscipiendam, doctè pro utraque parte examinat Hallierius *dist. cap. 2. §. 3. cum sequentibus.* Qui optimis rationibus probat, liberos, quorum ope parentes

non egent ad alimoniam, rectè posse absque parentum consensu sacris ordinibus initiari, aut vitam monasticam profiteri.

Quibus animadvertis casus in presenti decisos recensamus. In primo ajunt Patres, quod si filius ante legitimos annos, id est impubes, sine consensu parentum suorum tonsuratus sit, & parentes intra annum non reclamaverint, filius in clericatu permaneat, quia præsumitur ipsorum consensus ex taciturnitate. Secundo casu agunt PP. de filio pubere, qui per vim tonsuratus fuit, nec infra annum reclamavit: & similiter acin primo casu statuunt, ut in clericatu permaneat, propter consensus tacitum præsumtum: si autem retento eodem themate prioris casus parentes filii impuberis infra annum reclamaverint, illis damno emendato ab eo, qui filium tonsuravit, in voluntate parentum sit, an filius impubes tonsuratus in clericatu permaneat, nec ne: nam cum tantum parentum voluntas defuisset in tali tonsuratione, illa accedente potest in clericatu persistere: at parentibus renuentibus filius revocatur à clero, & illis traditur. In tertio casu à filiis transeunt PP. ad servum, & docent, quod si servus ordinatus fuerit in scio domino in minoribus ordinibus, etiam damno domino emendato, in ejus potestate sit, an servus in gradu suscepto permaneat, vel non; quem casum latè exposui *in cap. 1. de servis non ordin.* Prosequuntur PP. de filiis agentes, & docent, ut si filii impuberes, vel puberes ita tonsurati sint parentibus, qui postea consenserint expressè aut tacitè per lapsum anni, & ita gradus ecclesiasticos, id est majores, quos sacros dicimus, susceperint in eisdem gradibus persistere cogantur. Idem de servo incio domino tonsurato docent Patres, videlicet emendato damno, id est soluta æstimatione servi, si ipse ad gradus ecclesiasticos, id est sacros pervenerit, in suo gradu permaneat; quia cum sit jam consecratus, debet persistere in gradu suscepto, soluta æstimatione domino, cui servus ita consecratus non est reddendus, ut in ejus servitio permaneat, contra sacros canones congestos *in dist. cap. 1. de servis non ordin.* Tandem concludunt PP. idem, quod de filiis masculis dictum est, procedere in puellis, ex jure supra citatis, & *capite puella 20. quest. 2. capite mulier 32. quest. 2.* quorum interpretationem prosequuntur Azor *tom. 1. instit. libro 11. cap. 17. quest. 8. P. Suarez tom. 2. de relig. lib. 6. cap. 6. numero 6. Sanchez libro 4. Summa, cap. 35. Narbona de ætate ad actus humanos, quest. 18. anno 14.* Et hæc est mihi fallor, vera explicatio præsentis canonis.

CAPUT III.

Ex Concilio (a) Toletano.

VT clerici, qui se fingunt habitu, & nomine monachos, & non sunt, corrigantur, ut veri monachi sint, vel veri clerici.

NOTÆ.

1. (a) **T**oletano.] Quarto videlicet, ex quo citant canonem hunc Burchardus *lib. 8. Decre-*

ti, cap. 7. Carnot. p. 7. Decreti, cap. 31. Papiensis in 1. collect. sub hoc rit. cap. 5. Sed Antonius August. *in notis ad ipsam collectionem, Barboza in præfati, Marquez in origine Eremit. cap. 11. §. 1. exiti.*

existimant, textum hunc deductum esse ex can. 52. seu 53. ipsius Concilii, ubi ita legitur: *Religiosi propriam religionis, qui nec inter clericos, nec inter monachos habentur; sive his qui per diversa loca vagi fuerint, ab Episcopis, in quorum conventu commanere possunt, licentia eorum coarceatur, in clero, aut in monasteriis deputati, prater illos, qui ab Episcopo suo, aut propter aetatem, aut propter languorem fuerint absolvi.* Sed verum est, transcripta esse verba hujus textus ex lib. 1. Capitul. Caroli, cap. 77. ubi ita cavetur: *Ut illi clerici, qui se fingunt habitus, & nomine monachos esse, & non sunt, omnimodis videantur corrigendi, atque emendandi, ut illi veri monachi sint, vel veri canonici.* Quare si sententiam hujus textus attendamus, tibi potest presens textus dicto Concilio Toletano 4. de quo egi in cap. 4. de re-Eccles. Si autem verba ejus inspiciamus, auctorem habet Carolum in dict. cap. 77.

COMMENTARUM.

PRO hujus textus vera interpretatione sciendum est, jam temporibus Concil. Tolet. 4. quod celebratum fuit anno 633. & Caroli Magni, in imo & pluribus retro annis, fuisse in Hispania, & Gallia non solum monachos, verum & canonicos regulares, cum distinctione habitus, ut de monachis probant latè Vivar. lib. 2. de veter. num. cap. 13. per tot. Marquez de orig. Eremit. cap. 11. per tot. de canonicis Pennotus lib. 2. hist. canonic. regul. per tot. Sed cum nonnulli clerici amore laxioris vite aut amplioris estimationis simulassent habitum monasticum, intendentes ex tali habitus mutatione pro monachis haberi, cum vere monachi non essent; ut hunc abusum, seu errorem PP. Ecclesiarum Hispania, & Galliae condemnerent, sanxerunt, ut nullo modo clerici possent fidei deferre habitum monasticum, sed tantum proprium habitum deferrent, ut Canonici vitam peragerent. Concil. Cæsaragust. quod celebratum fuit anno 380. ibi: *Item legit: Si quis clericus propter luxum vanitatemque presumptam de officio sponte discesserit, ac velut observatorem legis monachum videri voluerit esse magis quam clericum, ita de Ecclesia repellendum, nisi rogando, atque obsecrando plurimum temporibus satisfecerit, non recipiatur.* Ab universis Episcopis dictum est: *Ita fiat.* Aurel. 4. can. 5. Providendum necesse est unicuique Episcopo, qualiter Canonici vivere debeant, nec non & monachi, ut secundum ordinem canonicum, vel regularem vivere studeant. Concil. Aquilgran. 1. sub Ludovico Imperat. can. 25. ibi: *Quia illorum habitum penitus usurpare non debent, a quorum proposito quodammodo distant; quia sicut & indecens est, ut arma militaria more laicorum gestent, ita nimirum inhonestum est, & valde indecorum, ut alterius propositi indumenta sibi imponant.* Habitum namque singulorum ordinum idcirco in Ecclesia ad invicem discreti sunt, ut his visis, cujus propositi sit gestans, vel in qua professione domino militet, liquido cognoscatur; nam & Domini lege vir muliebrem, & mulier virilem prohibetur induere vestem, ut uterque sexus sibi convenienti veste incedat; sicut enim turpe est virum vestem muliebrem, & mulierem vestem virilem; ita vulde indecorum est, canonicum vestem monachicam induere; nisi tamen cum veste etiam propositum voluerit assumere. Et in cap. cum causam 27. de elect. jubetur, ut clerici non professi cujusdam monasterii, vel B. Augustini

regulam in eadem Ecclesia constitutam profiterentur, & observarent, aut ipsam Ecclesiam dimitterent, & merito; quid enim majorem confustionem posset inducere in Republica Christiana, quam aliquem sibi usurpare habitum religiosi, & formam religionis simulare, ipsumque religiosum non esse, sed hypocritam, aut supersticiosum. Quare recte in presenti canone statuitur, ut clerici, qui fidei deferunt habitum monasticum, vel veri fiant monachi, vel ut canonici in sua regula permanerent.

Sed huic interpretationi obstare videtur vetus Ecclesie disciplina, juxta quam tam Episcopi, quam presbyteri non poterant abjecto proprio gradu vitam monasticam profiteri, cap. si quis Episcopum, cap. suggestum 46. 7. quest. 1. cap. nemo 16. quest. 3. cap. 1. & 2. 19. quest. 3. ergo non vere, nec fidei clerici in presenti casu poterant habitum monasticum deferre; siquidem nec vitam monasticam profiteri valent. Pro cujus difficultatis solutione sciendum est, quod olim, dum adhuc monachi in laicorum statu erant, nec ad sacros ordines ascendere valebant, presbyteri etiam plebani non poterant vitam monasticam profiteri, & simul in gradu sacro permanere, ex ratione adducta in citatis juribus; quam illustrat Lemaitre lib. 3. de monachis, cap. 9. sed postquam monachi sacris ordinibus coeperunt initiari, in graduque sacro ministrare, etiam presbyteris permittum fuit vitam monasticam profiteri, cap. unic. 19. quest. 1. cum aliis conglatis ab Antonio Augustino lib. 9. in epist. tit. 30. Unde D. Benedictus cap. 65. sue regula ita cavet: *Si quis de ordine sacerdotum in monasterio se suscipi rogaverit, non ei citius assentiat; tamen si omnino perseverit in hac petitione, sciat se omnem regulam disciplinam servaturum, nec aliquid ei relaxabitur, ut sit, sicut scriptum est: Amice ad quid venisti? Colligimus hinc primo, sancti Benedicti xvo sacerdotes & clericos, quamvis monachis ipsis excellentiori essent in Ecclesia gradu, poenitentiae tamen, aut perfectionis vite desiderio, ad monasterium convolare solitos. Quod quidem licere manifestum est ex Concilio Toletano 4. can. 49. ibi: *Clericis, qui monachorum propositum appetunt (quia meliorem vitam sequi cupiunt) liberos ab Episcopis in monasterium largiri oportet ingressus, nec interdici propositum eorum, qui ad contemplationis desiderium transire nituntur.* Idem statuitur in Concilio Augustano can. 7. quae Concilia cujusvis gradus clericos usque ad ipsos sacerdotes comprehendunt. In MS. exemplari monasterii S. Hadriani Gerardi in monte Lemma, cap. 60. sic exprimitur: *De Episcopis, qui in monasterio habitare voluerint.* Quod probat Rupertus Tuitiensis in regul. S. Benedicti, lib. 1. cap. 7. Ne vero absonam credas epigraphen, audi Petrum Venerabilem lib. 2. epist. 11. ibi: *Solebant clerici diversorum ordinum, canonici diversarum professionum, & ipsa Ecclesia cacumina, Episcopi dico, Pontificalem dignitatem pro abjecta monachorum vilitate commutare, & de summis Ecclesiasticorum honorum gradibus ad humilem se hujus propositi ordinem inclinare.* Vide autem apud Arnoldum Vvionlig. vit. lib. 2. cap. 58. elenchum Episcoporum, qui abdicato Episcopatu ordinem monasticum ingressi sunt: alterumque similem à Renato Chopino monast. lib. 2. tit. 1. num. 2. Secundo consideranda proprietates verborum Sancti Benedicti: *Si quis de ordine Sacerdotum in monasterio se suscipi rogaverit.* Non autem*

autem de omnibus promiscuè loquebatur: *Noviter quis veniens ad conversionem*, ait in cap. 58. Consentur enim clerici à saeculo conversi, cum clericatum suscipiunt. Sic in Cabilonenſi Concilio prohibetur can. 5. Ne saeculares, qui nondum sunt ad clericatum conversi, res parochia-

rum debeant habere commissas. Et in Concilio Arelat. 2. can. 2. decernitur, ne Pontifices Presbyteri, vel Diaconatus honorem conferre praesumant laicis, nisi anno integro fuerit ab eis promissa conversio. Prosequitur doctè Haaphtenus lib. 4. *disquisit. monast. tract. 2. disquisit. 4.*

CAPUT IV.

Ex Concilio (a) Aurelian.

(b) Vidua si sponte (c) velamen, quamvis non sanctum, (d) sibi impesuerit, & in Ecclesia inter velatas (e) oblationem Deo obtulerit, velit, nolit sanctimoniam habitum ulterius habere debet, licet (f) sacramento confirmare velit, eo tenore, & ratione velamen sibi imposuisse, ut iterum possit deponere.

NOTÆ.

I. (a) *Aurelian.*] Ita legitur in prima collectione, sub hoc tit. cap. 3. in hac sexta legitur, *Arelat.* sed in nullo ex Conciliis Arelatenſibus, seu Aurelianenſibus reperitur verba in præſenti transcripta, ut jam notavit Antonius August. ad 1. collect. hic; licet similem sententiam ex can. 3. Concil. *Arel.* 1. referant Burchardus lib. 8. *Decreti* cap. 35. Carnot. p. 7. cap. 54. & Gratian. in cap. 16. 27. quest. 1. Reperitur autem textus hic in Concil. *Mogunt.* cap. 6. in illis verbis: *Viduas autem velare Pontificum nullius attentet, prout constitutum est in Decretis Gelasii, cap. 13. quod nec auctoritas divina, nec canonum forma præstitit. Quæ si propria fuerit voluntate continentiam professæ, ut in ejusdem Gelasii capitulo legitur, ejus intentio proferat rationem Deo, quia sicut secundum Apostolum, si se continere non poterat, nullatenus nubere vetabatur, sic secum habitâ deliberatione promissam fidem pudicitia Deo decet custodire. Nos autem auctoritate Patrum suscipimus in hoc sacro conventu sancimus, & liberè judicamus, si sponte velamen quamvis non consecratum, sibi imposuerit, & in Ecclesia inter velatas oblationem Deo obtulerit, velit nolit sanctimoniam habitum ulterius habere debet, licet sacramento confirmare velit, eo tenore, & ratione velamen sibi imposuisse, ut iterum possit deponere. Ex quo citant textum hunc Burchardus lib. 8. *Decreti*, cap. 36. Carnot. p. 7. *Decreti*, cap. 54. Gratianus in c. 8. 27. q. 1. & ea verba referuntur in cap. 25. Concil. *Tribur.* & præſens canon etiam reperitur in Concil. *Voormat.* can. 21. ibi: *Vidua quidem, quæ sacrum capiti velamen imposuerit, & inter ceteras velatas faminas in Ecclesia oraverit, & oblationem cum illis obtulerit, si professæ est in eodem habitu permanere, spondens nunquam religionis deponere velamen, à religionis observantia discedere non præsumat. Quod si præsumserit, & ad id, quod sponderat, revocari non potest, à liminibus sanctæ Ecclesiæ segregetur, donec ad emendationis remedia confugiat.**

(b) *Vidua.*] Proptèr illa dicitur vidua, quæ maritum habuit, & illum amisit, l. *malum* 242. §. *viduam*, ff. de *V. S.* cap. *vidua*, 34. dist. quasi vidua, id est sine duobus; cum particula *ve*, denotet privationem, ut docent Briffonius, Calvinus & alii Lexicographi; verbo *Vidua*, Gedeus, Fornerius & Gentilis in dist. *vidua*, Joannes Baptista in adnotation. poster. c. 54. Aliquando sumitur pro ea, quæ virum nunquam habuit, juxta illud Ovidii:

Ipsa domo vidua votis operosa pudicis

Torqueat in fatu ne vir ab hoste cadam.

Notavit Alciatus in d. §. *vidua*. Sed cum verba debeant accipi juxta materiam, de qua agitur, l. *La-beo*, ff. de *supellect. legat. l. ut Alpheus* 87. ff. de *V. S.* ideo in præſenti textu, & aliis, ubi de velandis viduis agitur, vidua accipitur pro qualibet muliere non virgine, etsi per vim pudicitia flos amiserit, ut patet ex cap. *illa autem*, 33. q. 5. cap. 1. 15. q. ult. quia licet omne peccatum ex voluntate nascatur, & potuerit corruptione carnis per vim opprellæ mens invita non pollui; tamen quia non facile Ecclesiæ, quæ de interioribus non judicat, constare potuit, exteriusque manifestè apparuit corruptam fuisse; ideo illa virginibus non comparatur. Itarum viduarum duo genera olim fuerunt: aliæ erant seculares, quæ laicali in veste vivebant; aliæ continentiales, & sub religioso habitu degentes, dictæ sanctimoniales. Concil. *Tolet.* 4. can. 55. relatum in c. *duo sunt* 27. q. 1. hæ sunt viduæ, quas D. Cyprianus lib. 1. ad *Quirinum*, vocat probas. Tertul. lib. 1. ad *uxorem* cap. 4. subignatas, voto firmatas, Deo dicatas, obligatasque ad viduitatis perseverantiam, castitatis propositum ex instituto, & professio lectatas. Quod vite institutum in viduis jam in lege veteri usitatum fuisse, probant Cedrenus, & Gregorius Nyssenus relati à Canisio lib. 1. de *B. Maris*, c. 12. Mendoza q. 2. *positiva*. Viduæ autem primis Ecclesiæ seculis continentie statum profitebantur, & in gradum vidualem cooptabantur, ut legitur apud D. Clementem lib. 8. *constit.* c. 25. ibi: *Vidua non ordinatur, sed cooptatur in gradum vidualem.* Pluribus Conciliorum canonibus illustrat Ambian. ad Tertul. de *velandis virginibus*, c. 9. *ol.* ult. Dicebantur tamen cooptari in gradum vidualem, quæ religiosam vitam profitebantur solemniter, ut distinguerentur ab illis, quæ propriis in dominibus debebant, quæ alebantur ex Ecclesiæ redditibus. Ambian. ubi *suprà* ubi 4. Nonnulla autem in viduis eligendis desiderabantur. Primò ætas provecta; juvenes enim non cooptabantur propter continentie suspicionem. Concil. *Turon.* canon 17. Clemens Romanus lib. 3. cap. 1. Tertul. lib. 1. ad *uxorem*, ibi: *Vidua habet aliquid operosus, quia facile est non appetere quod nescias, & aversari, quod desideraveris nunquam.* Unde viduas sexagenarias ordinandas esse jubet D. Basilius ad *Amphilochium* c. 42. ibi: *Vidua sexaginta annorum nata, si viri sui cum viro habitare voluerit, boni communionem non dignabitur, donec ab impuritatis perturbatione cessaverit: sed si ante sexaginta annos eam in numerum retulerimus, nostræ*